

A CSAPATGAZDÁLKODÁS ELMÉLETE, ELLÁTÁS, GAZDÁLKODÁS, KATONAI KÜZLEKEDÉS

A laktanyahadtáp kísérleti rendszere

*Dr. K. Tóth Lajos alezredes,
a hadtudományok kandidátusa*

1978-ban az MNHF-ség irányításával néhány helyőrségben LAKTANYA-HADTÁP- (LHTP-) kísérlet került megszervezésre.

A kísérlet végrehajtását minden szinten aktív figyelem, érdeklődés kíséri, eredményes kimenetelét nagy várakozás előzi meg. Érthető ez a jelenség, hiszen egy, a gyakorlati élet által már több évvel ezelőtt felvetett problémakör végérvényes rendezési lehetőségeinek vizsgálatáról van szó, amelynek pozitív eredménye esetén jelentős strukturális változások elé nézünk mind a csapathadtáp békeszervezetében, mind az ellátás, gazdálkodás rendszerében. Ezen túlmenően a téma túlnő a hadtápkereken, összefüggésben és kölcsönhatásban van a néphadsereg csapatainak alaptevékenységével, mindenképp harckészültségével, „M” készségével, továbbá több anyagi, technikai ágazattal, a pénzügyi gazdálkodással és nem utolsósorban pártpolitikai, a mozgalmi és az igazgatási szervek tevékenységével. Ez a körülmény meghatározza a témával kapcsolatos döntés körültekintő és alapos előkészítésének jelentőségét, fontosságát.

A kísérlet első szakaszának témavizsgálata végrehajtásra került. Megfelelő tényadatok állnak rendelkezésre a kísérlet eddigi eredményeinek értékeléséhez, melyek alapul szolgálnak annak megítéléséhez, hogy a kísérlet célok teljesítésében várhatóan milyen végső kimenetellel számolhatunk, milyen irányban kell a kísérleti rendszert fejleszteni, szabályozóit pontosítani, a környezeti kapcsolatokat rendezni.

I.

Az LHTP-kísérlet megszervezésére irányuló törekvés kialakulása

Köztudott, hogy a néphadsereg laktanyáinak több mint 50%-ában kettő vagy több alakulat van elhelyezve, amelyek különböző feltöltöttségű hadtápszervezettel rendelkeznek. Részben a meglévő szervezeti, de főleg a helyi elhelyezési feltételek határozzák meg az egyes alakulatok önálló hadtápgazdálkodásának lehetőségeit. Így a laktanyák zömében általában egy élelmezési és egészségügyi blokk működik, a többi szakágazat vonatkozásában azonban többségben alakulatonként önálló ellátási, gazdálkodási (szállítási) tevékenység folyik. Az élelmezési szolgálat vonatkozásában is tapasztalható olyan jelenség, hogy a tisztí étkedét és a legénységi konyhát más-más alakulat üzemelteti. Hasonló a helyzet a nem hadtáp anyagi, technikai szolgálatok vonatkozásában is.

A kialakult körülmény számos ellentmondás, párhuzamosság, gazdaságtalanság forrása. Ez mutatkozik meg mindenekelőtt a laktanyák anyagi, technikai objektum-rendszerében. Az alakulatok önálló gazdálkodása önálló építési igényeket vetett fel, amelyek megvalósítását a központi beruházások, rekonstrukciók mellett helyi csapatépítkezés útján is szorgalmazták. Ebből adódóan a laktanyákban rendszertelenül épültek a raktárak, műhelyek, telephelyek, üzemanyagtöltő-állomások, stb. Ugyanakkor ezek, de különösen a raktárak kihasználtsági foka általában alacsony. Így az építésükre és fenntartásukra fordított kiadások nincsenek arányban az anyagi, technikai biztosításban betöltött szerepükkel.

Az alakulatonként önállóan szervezett gazdálkodáshoz külön-külön szervezetekre, felszerelésekre, technikai eszközökre van szükség. E vonatkozásban is objektíve általánosan jellemző jelenség az aránytalanság, a szétforgácsoltág, illetve a kihasználatlanság. A szervezeti feltételek terén a helyzet az alakulatok többségénél kedvezőtlen, ezt tovább fokozza a nagymérvű tiszthelyettes hiány. Emellett alakulatonként is differenciáltak a létszámviszonyok. A szétforgácsolt erők, eszközök nehezítik, sőt akadályozzák az ellátás színvonalának javítását, az összességében jó helyi lehetőségek, feltételek hatékony, gazdaságos kihasználásának megvalósítását.

A néphadsereg fejlesztésének mai szakaszában – szocialista társadalmi fejlődésünk követelményeiből adódóan – előtérbe kerültek a gazdálkodás intenzív módszerei. Minden szinten tudatos tevékenységre van szükség a tervszerűség fokozására, a belső erőforrások feltárására, teljes értékű kiaknázására, a gazdaságosság, a takarékoság elveinek érvényesítésére.

A csapatgazdálkodás terén meglevő belső tartalékok feltárása érdekében – mind a végrehajtás, mind a vezetés különböző szintjein – több éve eredményes erőfeszítések folynak. Jelentős lendületet adott ennek a törekvésnek az ún. önálló költségvetési gazdálkodási rendszer bevezetése, mely megnövelte a csapatok anyagi érdekeltségét a rendelkezésre bocsátott költségvetési előirányzat ésszerű, takarékos felhasználásában, a bevételek fokozásában. Az egyes szakágazatok gazdálkodási rendszerében bekövetkezett változások is az ellátás, gazdálkodás színvonalának – az adott lehetőségek jobb kihasználása útján történő – növelését segítik elő.

Mindezek ellenére a csapatgazdálkodás terén még számottevő tartalékaink vannak, melyek kiaknázása – a hatékonyság növekedése mellett – jelentős segítséget nyújthat egyes gondjaink megoldásához is, amelyek mindenekelőtt a csapathadtáp szervezeti és létszámviszonyaiban, az erők és eszközök bizonyos fokú szétforgácsoltágában, azaz a ráfordítások és a kihasználtság aránytalanságaiban mutatkoznak meg. E problémakör egyik fontos területe a laktanyákban elhelyezett alakulatok hadtápellátásának szervezetsége, az ehhez szükséges feltételek biztosításának rendje.

Maga az élet, az objektív körülmények vetették fel annak szükségességét, hogy a laktanyán belüli hadtápellátás feladatainak eredményes megoldása, az ellátási színvonal javítása, a belső tartalékok hatékonyabb kiaknázása érdekében az alakulatok egyesítsék erőfeszítéseiket, erőforrásaikat. Mindezek eredményeként a laktanyai hadtápellátás és -gazdálkodás különböző kezdeti formái alakultak ki. Így:

– a laktanyában elhelyezett alakulatok között az egyes szakágazati ellátási és gazdálkodási feladatok megosztása és laktanyaszintű kiterjesztése;

- a legnagyobb ellátó, gazdálkodó szervezethez való utalás, az erők és eszközök egy részének összevonása mellett;
- a két alapváltozatnak különböző - helyi viszonyoknak megfelelően - alakított - formái.

A laktanya-hadtápellátás, -gazdálkodás spontán kialakult kezdeti formái számos helyi eredményeket hoztak, amelyek összhatásaként a felső katonai vezetésben is tudatosult az intézményes megvalósításra irányuló törekvés indokolt-sága, mint az MN hadtáp - állandó harckészültség időszakában történő - fejlesztesének objektív útja, módszere.

II.

Az LHTP kísérleti megszervezésének alapkonceptiója

A csapatok helyi kezdeményezései alapján felgyülemlett gazdag tapasztala-tok felhasználásával az MNHF-ség szintjén megfogalmazódott a laktanyahadtáp kísérleti megszervezésének alapkonceptiója. *Ez célul tűzte ki a laktanyában elbe-lyezett alakulatok olyan hadtápellátási és -gazdálkodási rendszerének kialakítá-sát - az állandó harckészültség időszakában, alapvetően laktanyai körülmények között -, amely az erők és eszközök célszerű koncentrációján, centralizált veze-tés és irányítás mellett, egységes folyamatrenden alapszik.*

A rendszer kialakításának legfontosabb kérdéseit az alábbiak képezték:

- a néphadsereg, valamint a hadtáp békeszervezeti, vezetési és irányítási rendszerébe illesztés;
- a háborús szervezeti és működési rendre való gyors átállítás;
- a parancsnoki vezetés, jog- és hatáskör, felelősség érvényesülése;
- a taklanyában elhelyezett különböző alaprendeltetésű alakulatok sajátos-ságainak és a laktanyai összérdekeknek megfelelő hadtápellátási, -gazdálkodási rendszer, valamint az ezzel kapcsolatos feladatok megoldására hivatott hadtáp-szervezet kialakítása;
- az LHTP és a kapcsolódó szakterületek (anyagi, technikai) ágazatok összhangja.

A jelzett kérdések önmagukban is sejtetik, a téma bonyolult összefüggés-rendszerét, amelynek kibontása, megismerése, kihatásainak feltárása, a probléma-megoldás módszereinek, eljárásainak kialakítása, szabályozása nagy körültekint-ést, alaposítást igényel.

Ezek a tényezők készítették a felső katonai vezetést - az LHTP-rendszerre vonatkozó végleges döntés meghozatala előtt tapasztalatszerzés céljából - néhány laktanyában központilag irányított kísérlet lefolytatásának elrendelésére.

Ennek megfelelően a beindult kísérlet alapvető célja: *keresni az LHTP megszervezésének, működési rendje kialakításának, a néphadsereg szervezeti, vezetési, irányítási rendszerébe illesztésének lehetséges és célszerű módszereit* annak figyelembevételével, hogy maximálisan biztosított legyen a bevont ala-kulatok háborús felkészítésének, harckészültségének „M”-készségének hadtáp-biztosítása; az alakulatok gyors és zökkenőmentes kilöválásának feltételei; a parancsnoki vezetés, jog- és hatáskör, felelősség érvényesülése; az LHTP és a kapcsolódó területek, szakágazatok tevékenységének összhangja; továbbá az ala-

kulatok, illetve a személyi állomány önzetlen, összerdekének megfelelő hadtáp-ellátása, kiszolgálása.

A kísérleti rendszer megszervezéséhez központilag a legalapvetőbb szervezeti, jogi és működési feltételek kialakítását, valamint a hadtápellátás, -gazdálkodás új viszonyoknak megfelelő követelményeinek és általános rendjére vonatkozó szabályainak meghatározását tartottuk szükségesnek. A szakanyag-gazdálkodás, -ellátás vonatkozásában átfogó újraszabályozás igénye nem merült fel, mivel az érvényben levő rendelkezések LHTP-viszonylatban is értelemszerűen alkalmazhatók, csupán a méretek változtak meg, s ennek megfelelően főleg a helyi végrehajtás, vezetés, irányítás rendjének, módszereinek fejlesztésére kellett fokozottabb figyelmet fordítani.

Egyik alapvető kérdés volt az LHTP-nek a csapatok szervezeti és parancsnoki vezetési rendszerébe illesztése. A megoldás kínálkozó, célszerű lehetőségét a LAKTANYAPARANCSNOKI RENDSZER adta.

A Szolgálati Szabályzat a laktanyaparancsnoki (LPK-) funkció feladatai között (a 276. pontban) jelenleg is meghatározza a laktanya-gazdálkodás irányítását. E vonatkozásban azonban még az LPK-funkció tartalma, érvényesülésének feltételei, gyakorlati módszerei kevésbé alakultak ki, a szakmai rendelkezések sem határoznak meg (az elhelyezési szolgálat kivételével) az LPK részére ilyen jellegű jog- és hatáskört. Az LHTP-rendszer az első kísérlet az LPK-gazdálkodást irányító funkciójának szélesebb területen történő aktivizálására, tartalmának, feladatainak, s az ehhez fűződő jog- és hatáskör kialakítására.

Az LHTP szervezetének kialakítása olyan követelmények alapján történt, hogy az:

- szervesen illeszkedjen a csapatok szervezeti rendszerébe;
- feleljen meg a csapathadtáp kialakult működési, vezetési és irányítási rendjének;
- teremtsen kedvező feltételeket a laktanyai elhelyezés körülményei között az alakulatok folyamatos, magas szintű hadtápellátásának megvalósításához, figyelembe véve azok rendeltetésükkel összefüggő sajátos feladataikat; továbbá, hogy
- biztosítottak legyenek az alakulatok HKSZ-e, „M”-készsége hadtápbiztosításával kapcsolatos feladatok megoldásának, az „M”-hadtápszervezetek gyors megalakításának feltételei.

Az LHTP-k szervezetének kialakítását ugyanakkor meghatározzák:

- az adott laktanyában elhelyezett alakulatok fegyvernemi jellege, száma, nagyságrendje, szervezeti feltöltöttsége, készenléti foka;
- az LHTP-re háruló ellátási, gazdálkodási, szállítási feladatok volumene, helyi sajátosságai;
- a laktanyai elhelyezés kialakult körülményei, feltételei.

A vázolt követelményeket és feltételeket, körülményeket figyelembe véve az LHTP-k szervezeti kialakítási módszereinek alábbi típus-változataival számolunk:

- egy nagyobb alakulat erős hadtápszervezeti bázisán, annak a többi alakulatok hadtápállományával való indokolt mérvű megerősítésével;
- több kisebb alakulat hadtápállományának egységes LHTP-szervezetbe vonásával.

Az így kialakuló LHTP-szervezetet a laktanyaparancsnokságot ellátó alakulat szervezeti keretei közé célszerű sorolni. Ez biztosítja:

- az LHTP-parancsnoki vezetését az LPK által, s ezúton az egyszemélyi parancsnoki követelmény és felelősség érvényesülését, a laktanyai keretek között;
- az LHTP-nek a csapatok szervezeti és irányítási rendszerébe illesztését;
- a csapatgazdálkodás érvényes rendelkezéseinek, szabályainak töretlen alkalmazását és az új körülményeknek megfelelő adaptálását;
- az LHTP szervezeti keretei között a békeellátást és a háborús felkészítést szolgáló funkció és tevékenység egységét, összhangját.

Az LHTP-k tehát olyan, az állandó harcászaltság időszakában működő, sajátos szervezatként értelmezzük, amely rugalmas feltételeket teremt egyben az alakulatok alaprendeltetésével kapcsolatos felkészítést szolgáló hadtápbiztosítási feladatok maradéktalan megoldásához, valamint a háborús működési, ellátási rendszerre történő, követelményeknek megfelelő átállás gyors és zökkenőmentes végrehajtásához.

Ennek megvalósítása - megítélésünk szerint - az LHTP személyi állományának kettős - béke („B”) és „M” - beosztásának meghatározásával, s az ezekkel kapcsolatos feladatok egyszemélyben történő ellátásának követelményével biztosítható. A megoldás természetesen nem újkeletű, hisz a hadseregben általában mindenkinek kettős, „B”- és „M”-beosztása van. Újszerű a kérdésben, hogy az LHTP-rendszerben a két beosztás:

- az állomány egy jelentős részénél külön-külön szervezeti keretek között, egymástól eltérő alárendeltségi viszonyban realizálódik;
- esetleg eltérhet egymástól, szűkebb vagy szélesebb feladatköröket tartalmazhat.

Az újszerűség egyben az eddigieknél fokozottabb követelményeket is támaszt az LHTP személyi állománya „B”- és „M”-beosztása ellátási feltételeinek biztosítása, illetve az azokkal kapcsolatos feladatok végrehajtása terén.

Az LHTP rendszerbe állításának egyik sarkalatos kérdése a parancsnoki vezetés, jog- és hatáskör, valamint felelősség további érvényesülésének biztosítása. E vonatkozásban két parancsnoki funkciót kell vizsgálni, így

- a laktanyaparancsnokit és
- az alakulatparancsnokit.

Mint már korábban szó volt róla, a néphadsereg csapatvezetési rendszere alapvetően az alakulatok élén álló egyszemélyi parancsnokra épül, a laktanya- és a helyőrségparancsnoki rendszerben az ellátás, gazdálkodás irányításával kapcsolatos feladatok, jog- és hatáskörök erősen korlátozott mértékben jelentkeznek, érvényesülnek.

A laktanyaparancsnoki funkció keretében újszerűen jelentkező főbb kérdések:

- az LPK személyes felelőssége az alárendeltségébe nem tartozó, önállóan tevékenykedő alakulatok hadtápellátásáért, az ellátás biztosításával kapcsolatos feladatok megoldása, a hatékony, takarékos laktanyaérendű gazdálkodás megvalósítása terén támasztott követelmények érvényesítését szolgáló jog- és hatáskörök biztosítása;
- az LPK és az alakulatparancsnokok viszonya, együttműködése;

- az alakulatok alaprendeltetésével, felkészítésével és a laktanyai keretek közötti tevékenységével kapcsolatos feladatok, valamint az LHTP-ellátási, -biztosítási feladatok összehangolása;

- a laktanya-hadtápgazdálkodás szervezése, irányítása.

A hadtápgazdálkodást nem folytató, utalt alakulatparancsnokok vonatkozásában - a dolog természeténél fogva - az eddigi, közvetlenül személyükhöz fűződő gazdálkodási jog- és hatáskör egy jelentős részének beszűkülésével kell számolni, továbbá a hadtápállományuk feletti közvetlen rendelkezési jogukat is elvesztik. Ilyen körülmények között újszerűen merül fel az egyszemélyi parancsnoki felelősség érvényesítési feltételeinek biztosítása.

A néphadseregben jelenleg is számos olyan alakulat van, amely nem, vagy csak egyes ágazatok vonatkozásában folytat önálló gazdálkodást, így ellátásuk részben, vagy egészében utalás útján van megoldva. Lényegében tehát nem egy ismeretlen helyzettel állunk szemben, e vonatkozásban is vannak tapasztalataink az egyszemélyi parancsnoki felelősség, jog- és hatáskör érvényesítési lehetőségeit illetően. Az LHTP-rendszer bevezetésével azonban egy nagymértékű átrendeződéssel kell számolni a gazdálkodó és nem-gazdálkodó alakulatok számát tekintve. Laktanyaként lesz egy-egy alakulat, amely önálló hadtápgazdálkodást folytat, a többi alakulat ellátása utalással történik. Laktanyai viszonylatban tehát egy alakulathoz koncentrálnódik a hadtápgazdálkodás, így nő az utalt alakulatok száma. Következésképpen míg a jelen helyzetben az utaltság viszonylag nem általánosítható, s egy-egy ágazatban is differenciált megosztásban jelentkezik, addig az LHTP-rendszer fokozatos kiterjesztésével jelentős számban megnövekszik (a több alakulatot magába foglaló laktanyák viszonylatában az utalt alakulatok száma mintegy 70% lesz). Mindez indokolja, hogy behatóan vizsgáljuk az ellátásra utalt önálló alakulatparancsnokok felelősségének, jog- és hatáskörének érvényesítési feltételeit biztosító kérdéseket.

A problémamegoldás célszerű lehetőségét a laktanyában elhelyezett alakulatok parancsnokainak részvételével kialakított ún. LAKTANYAGAZDÁLKODÁSI ÉS -ÉPÍTÉSI BIZOTTSÁG megszervezésében és működésének szabályozásában látjuk.

A laktanyagazdálkodási és -építési bizottság (LGÉB) képezheti azt a fórumot, amelynek keretében a laktanyában elhelyezett alakulatok parancsnokai képviselik alakulatuk érdekeit a hadtápellátás, -gazdálkodás kérdéseiben, felügyeletet látnak el a laktanyai összérdekek teljesértékű érvényesülését illetően, érvényesítik követelményeiket, érvényt szereznek jogaiknak. Ugyanakkor az LGÉB működése teremthet megfelelő alapot a laktanyaparancsnok számára is - a hadtápgazdálkodás terén - az összlaktanya érdekű egyszemélyi vezetés, irányítás hatékony megvalósításához.

Az LHTP-rendszer megszervezésére kialakított koncepcióban foglalt elvek gyakorlati érvényesülésének konkrét formáit, módszereit a kísérletnek kell kimunkálni és feltárni mindazokat az összefüggéseket, hatásokat, amelyeket enélkül kevésbé vagyunk képesek érzékelni és megoldásukról komplex módon gondoskodni. A kísérlet eddigi szakaszában számos ilyen jellegű kérdésben szereztünk tapasztalatot, amelyek részben megerősítik a kialakított elgondolások helyességét, részben ráirányították figyelmünket a további tennivalókra.

III.

Az LHTP kísérleti rendszere

Az LHTP kísérleti rendszerének kialakítása a jóváhagyott elgondolásban rögzített koncepciónak megfelelően, a néphadseregben érvényes szervezési elvek, normák, valamint az alapszabályzatok, rendelkezések követelményei, előírásai figyelembevételével történt.

A laktanyahadtáp fogalma: az LHTP a laktanyában elhelyezett alakulatok (szervek) hadtáp anyagi ellátására, kiszolgálására, egészségügyi ellátására, az ellátással összefüggő anyagi szállítások végrehajtására, valamint a laktanyagazdálkodás számvitelére hivatott szervezet. Alapvetően feladatát képezi:

- a laktanyai elhelyezés körülményei közötti hadtáp anyagi, egészségügyi ellátási, szállítási feladatok megoldása;
- az alakulatok harckészültségének, mozgósításának hadtápbiztosításával kapcsolatos feladatok közül - az alakulatok tervei alapján és közreműködésével - a szükséges anyagi eszközök igénylése, megalakítása, készletezése, tárolása, frissítése, karbantartása, nyilvántartása;
- az alakulatok kiképzése, gyakorlatai, rendezvényei hadtáp anyagi, egészségügyi feltételeinek biztosítása.

Az LHTP szervezeti létrehozásának alapját, a laktanyában elhelyezett alakulatok béke-hadtápállományá képezte. Az LHTP központilag meghatározott szervezete lényegében a csapathadtáp szervezeti struktúráját követi.

Az LHTP élén állnak, az LPK közvetlen alárendeltségében:

- a laktanyaparancsnok hadtáphelyettese (LPK HTPH), valamint
- a laktanya egészségügyi szolgálat főnöke.

Az LHTP szervezetébe tartoznak:

- a hadtáptörzs,
- a Csapat Számviteli Részleg,
- az ellátó század (szállító szakasz, ellátó szakasz, élm. elló. szakasz, raktárak),
- segélyhely,
- a tiszti étkeзде.

Az LHTP szervezetének belső struktúráját, létszámát a laktanya-hadtápellátási feladatainak nagyságrendje, az alakulatok alaprendeltetésével összefüggő sajátos ellátási, biztosítási feladatok, valamint a laktanyai elhelyezési és egyéb helyi körülmények határozzák meg:

A laktanyákban rendelkezésre álló hadtáp beosztásoktól függően általában lehetőség nyílt arra, hogy a vezetés, végrehajtás személyi feltételeit mindenütt javítsuk:

- a szolgálatiág-főnökök (-vezetők) mellé szakmai segítőköt (helyetteseket) szervezzünk;
- a raktárvezetők alárendeltségében raktárrészleg-vezetőket (fehérműrak-tár-vezetőt, úza. feltöltőállomás-parancsnokot) hozunk létre;
- szállító diszpécser tiszthelyettesi (tisztesi) beosztást rendszeresítsünk;
- erős ételmezési ellátó szakaszt alakítsunk ki;
- a laktanyai csapatrendelő egészségügyi szakszemélyzetét növeljük.

Az LHTP vezető és végrehajtó állományának konkrét kijelölését, megbízását, beosztásba helyezését – a kísérleti állománytáblákban meghatározottak szerint – az LPK-k az utalt alakulatok parancsnokaival együttműködésben, az előljáró parancsnokok jóváhagyásával végezték.

A kísérlet időszakára az LHTP-be az utalt alakulatoktól kijelölt hadtáp-állomány „vezénylés”-es módszerrel került átcsoportosításra. Ez a körülmény természetesen magában hordta azokat az ellentmondásokat, problémákat, amelyek alapvetően a végleges rendezés során oldhatók meg. Ilyenek például:

- a személyi állomány illetményét továbbra is eredeti alakulata „B”-állománytáblájában meghatározott beosztási illetményfokozat szerint kapja;
- a személyi minősítéseket az állományilletékes alakulatparancsnokok végzik, dicséretet, jutalmat is tőlük kapják;
- a személyi állomány után illetményes, nem hadtáp ellátási normák felszámítása továbbra is az állományilletékes alakulatnál történik.

Az ezekből adódó problémákkal a kísérleti rendszer kialakítása során a felső vezetés tudatosan számolt. Ezek csak megerősítik az LHTP-rendszer végleges bevezetésére vonatkozó döntés időszerűségét. Csak jogilag teljeskörűen rendezett gazdálkodási rendszertől lehet elvárni a célkitűzéseknek megfelelő teljesítmény, hatékonyság elérését.

Az LHTP szervezetébe olyan erők bevonását terveztük, amelyek – a szervezésre vonatkozó elvek figyelembevételével – megítélésünk szerint **szükségesek** az ellátási, gazdálkodási feladatok megoldásához, **Emellett számításba kellett venni azokat az erőket is, amelyek szükségesek az alakulatok keretei között ellátandó sajátos feladatok végrehajtásához.**

Ennek tükrében az LHTP szervezetének kialakítása mellett az alakulatoknál egyrészt konkrét feladattal maradtak vissza személyek (pl. PK HTPH-k), másrészt, akik bevonására az LHTP-be – az akkori megítélés szerint – nem volt szükség. Emellett biztosítottuk az LPK-k részére azt a lehetőséget, hogy a kísérlet folyamán, a jelentkező feladatok tükrében, a visszamaradó állományból szükség szerint vonjanak be erőket időszakosan, vagy hosszabb távon. Ez rugalmas lehetőséget nyújtott arra, hogy a szervezeti kialakítás terén, az ez irányú tapasztalatlanságból adódó hiányosságokat helyileg kiküszöböljék.

Az utalt alakulatoknál visszahagyásra kerültek a PK HTPH-k azzal a feladattal, hogy:

- szervezzék és irányítsák alakulataik harckészültségének, mozgósításának, továbbá a csapatgyakorlatok és más csapatmegmozdulások hadtápbiztosítását; a hadtáp felkészítését;
- biztosítsák alakulatuk érdekképviselőjét a laktanyahadtápnál;
- működjenek együtt az LHTP-vel a közös feladatokban;
- lássák el alakulatuk vonatkozásában a belső ellenőrzést.

Az LHTP szervezeti létrehozásával számottevő erő koncentrált az LPK és az LPK HTPH kezében a laktanyaméretű hadtápellátási feladatok megoldásához. Ennek megfelelően a korábban alakulatonként szervezett ellátási ágazatok **tevékenysége, valamint anyagi, technikai, pénzügyi eszközei alapvetően összevonásra kerültek.**

Az LHTP-k kidolgozták a tevékenységük alapját képező **terveket, okmányokat, intézkedéseket és megkezdték az új körülményeknek megfelelő működési, gazdálkodási, ellátási, tárolási, számviteli folyamattrend kialakítását.** Mindez

természetesen nem ment máról holnapra. Emellett mindenekelőtt folyamatosan biztosítani kellett a kiképzési, felkészítési feladatok, gyakorlatok végrehajtását. Meg kellett oldani az LHTP állományának felkészítését, összekovácsolását, valamint sok belső nehézséggel, gonddal kellett megküzdeni (a helyi szemlélet formálása, kezdeti elégedetlenségek, meg nem értések felszámolása stb.). Meghatározó volt az átállást illetően az a körülmény, hogy a laktanyában, a korábbi évek során milyen belső ellátási, gazdálkodási rend alakult ki, milyen gyökere, múltja volt az összevont gazdálkodási rendszernek.

A laktanya-hadtápgazdálkodás megszervezésének és bonyolításának alapját az önálló költségvetési gazdálkodásra, ezen belül a szakanyag-gazdálkodásra érvényes rendelkezések képezik, az összevonással kialakult új körülményeknek megfelelően:

- a hadtápiellátásokat, anyagi és szolgáltatási szükségleteket, költségvetési előirányzatokat valamennyi alakulatra vonatkozóan összeállított felszámítási alapoknak (létszámoknak, technikának) és jogcímeknek megfelelően kell tervezni;
- egységes készletgazdálkodási rendet kell kialakítani, amely azt jelenti, hogy az alakulatnál levő hadtápanyagok egységes laktanyakészletet képeznek, ennek megfelelően kell kezelni, tárolni, nyilvántartani, elszámolni;
- a laktanyában elhelyezett alakulatok ellátására egységes „ellátási terv”-et kell készíteni, figyelembe véve az alakulatok sajátosságaiból adódó követelményeket, igényeket.

A fentiekén túlmenően az LHTP egységes tervet készít:

- az alakulatok érdekeit szolgáló, hatáskörébe utalt, HKSZ- és „M”-hadtápbiztosítási feladatokra; az utalt alakulatok hadtáp személyi állománya visszabiztosítására;
- az éves és havi feladatok végrehajtására, az utalt alakulatokkal összehangoltan;
- a laktanyaérdekű, valamint az utalt alakulatok ellátását szolgáló szállításokra;
- a gazdálkodás és az anyagi készletek meglétének belső ellenőrzésére, leltározására;
- a hadtápkiképzés, -felkészítés végrehajtására;
- a laktanya-egészségügyi biztosításának végrehajtására.

Egyik legnehezebb feladat volt az LHTP-rendszer környezetbe történő beillesztésének, a más szakterületekkel, a katonai igazgatási, a mozgalmi, a politikai rendszer egészével való kapcsolat és összefüggés megoldása, központi és helyi szabályozása. E vonatkozásban a legalapvetőbb feltételek központilag történt biztosítása mellett, a kísérlettől várjuk a minden részletre kiterjedő problémafelvetéseket.

IV.

Az LHTP-kísérlet első évi főbb tapasztalatai

Az LHTP kísérleti rendszer eredményességének megítélése, valamint a fejlesztés és a további kiszélesítésre való törekvés szempontjából meghatározó szerepet tölt be a csapatok különböző szintű parancsnokainak, különösen az ellátó és az utalt alakulatparancsnokoknak állásfoglalása a kérdésben. Rendkívül meggyőző, hogy a témavizsgálat során elhangzott jelentéseikben mind a kísérletet

vezető laktanyaparancsnokok, mind az utalt alakulatparancsnokok – kivétel nélkül, egybehangzóan – a laktanya valamennyi alakulatára kiterjedő, összevont hadtápellátás és gazdálkodás megszervezésének célszerűségéről, a hatékonyságot, a gazdaságosságot, az ellátás színvonalát javító módszeréről, a működés kedvező szervezeti és tárgyi feltételeit javító körülményeiről nyilatkoztak, s a kísérleti rendszer további tökéletesítési kérdéseire rámutatva, *állást foglaltak az LHTP szervezetszerű kialakítására irányuló központi törekvés helyessége, szükségessége, és a katonai gyakorlatban való realizálás lehetősége mellett.* Jelentéseik a kiemelt kérdésekben az alábbiakat támasztották alá:

- az LHTP-rendszer összhangban van a csapatok magas szintű harckészültségének, „M”-készségének biztosítására vonatkozó követelményekkel; továbbra is normaidőre végrehajtható az összevont hadtáp személyi állomány riasztása, visszabiztosítása, szervezeten megoldott az alakulatok hadtápbiztosításával, különválásával, a hadtáp felkészítésével kapcsolatos feladatok tervezése, szervezése, végrehajtása, sőt e vonatkozásban is kedvezőbb feltételek alakultak ki;

- az LHTP-rendszer szervesen beilleszthető a katonai igazgatás, parancsnoki vezetés, a pártpolitikai, mozgalmi tevékenység, valamint a csapatgazdálkodás rendszerébe;

- a hadtápellátás és -gazdálkodás szervezéséhez, végrehajtásához kedvezőbb szervezeti, anyagi, technikai, elhelyezési és pénzügyi feltételek jöttek létre; jobban érvényesülnek a hatékonyság, a gazdaságosság, a takarékoság követelményei;

- az összevont ellátás és gazdálkodás keretein belül is megfelelő módon érvényesíthetők az egyszemélyi parancsnoki felelősség elvével összefüggő követelmények, parancsnoki jog- és hatáskörök; az alakulatok hadtápellátásának színvonalában további javulás következett be.

A csapatok előjáró szervei, valamint az MNHF-ség által végrehajtott témavizsgálatok megállapításai megerősítik a kísérleti rendszer működésének kezdeti eredményességét, jó irányú fejlődését, mely alapvetően tükrözi a kitűzött célok megvalósulását, mutatja a hatékonyság, a gazdaságosság, az ésszerűség mutatóinak fokozatos növekedését. A tapasztalt fogyatékoságok, problémák, gondok elsősorban azzal függnek össze, hogy ez időben még nem történt meg teljesértékűen a rendszer működésének komplett jogi szabályozása, az MN igazgatási, vezetési, működési rendszerébe illesztése. A végrehajtásban mutatkozó negatívumok lényegében azonosak a csapathadtáp-ellátás, -gazdálkodás általános problémáival, így nem az LHTP-rendszerrel függnek össze.

Az LHTP kialakított szervezeti alapjaiban megfelelnek a laktanyaszintű ellátás, gazdálkodás követelményeinek. Egyes feladatok ellátásához a szervezeti erősítés indokolt (szakácsok, gépkocsivezetők).

Néhány LHTP szervezetében tükröződik az a körülmény, hogy a szervezeti kialakítás kereteit az adott laktanyában meglévő hadtápállomány határozta meg, így az egységes elvek érvényesítésére, illetve a jelentkező összhadtáp-feladatoknak megfelelő szervezet kialakítására nem minden vonatkozásban volt lehetőség.

Negatívan befolyásolja az LHTP-k működését a helyenként jelentős nagyságrendű tiszthelyettesi hiány, feltöltetlenség, bár e vonatkozásban az összevonás a korábbinál jóval kedvezőbb helyzetet hozott létre.

Az új körülményeknek megfelelően formálódott az LPK-k hadtápellátást,

-gazdálkodást vezető, irányító módszere. Az LPH-munkában nagyobb teret kapott a laktanya-hadtápgazdálkodás szervezése, irányítása, az ellátási, biztosítási feladatok, követelmények összehangolása az alakulatok parancsnokaival. Ennek fórumaként általában megszervezték és rendszeressé tették az LGÉB működését. A továbbiakban arra van szükség, hogy fokozzák az LGÉB tevékenységének hatékonyságát. Ennek feltételeit a működésre vonatkozó egységes, központi szabályozással is biztosítani kell.

Az LTHP megszervezésére, működésére meghatározott követelmények, szabályok a gyakorlatban megfelelően érvényesülnek, s a feladatok ellátásához megbízható alapot, keretet képeznek. Egyes kérdésekben a továbbfejlesztés, a pontosítás, a tapasztalatoknak megfelelő módosítás igénye indokolt.

A laktanyacentrikus ellátási, gazdálkodási rendszer megvalósítása – kezdeti szakaszában is – mérhető, kézzelfogható gazdaságossági, hatékonysági eredményeket hozott. Ezek teljesebbértékű kibontakoztatása, a belső tartalékok kiaknázása a rendszer megszilárdulásának, intézményesítésének függvénye. E vonatkozásban különösen jelentősnek ígérkezik a rendszer más szakterületekkel együtt (pl. laktanya-elhelyezési szolgálat stb.) értelmezett bázisán hosszabb távon várható gazdaságossági tényezők realizálódása. Az „egy gazda” irányításával, az összes érdekelt parancsnok bevonásával, ezek szakmai igényeinek figyelembevételével szervezett döntéselőkészítő tevékenység megvalósításával folyó ellátási, gazdálkodási, építési tevékenység számos indokolatlan párhuzamosság, gazdaságtalanság, ellentmondás, probléma megszüntetésének lehetőségét biztosítja. Ennek jelei mutatkoznak meg többek között a laktanyák belső anyagi eszköz-tárolási rendszerének beindult korszerűsítése, a tárolás technológiájának tökéletesítése terén, mely számottevő tárolótér-felszabadulással jár, miközben célszerűen növelhető a helyszínen megalakítható készletek szintje. Hasonló gazdaságossági eredmények mutathatók ki az erők és eszközök összevonásával szervezett különböző munkafolyamatokban, a szállítási feladatok összehangolt végrehajtásában, a szállítóeszközök kibaszaltsági mutatóinak növelésében, a korszerű technikai eszközök alkalmazásában.

Kiemelt jelentőséggel bír, hogy a laktanya (és távlataiban a helyőrségi) csapatrendelő kialakításával számottevő mértékben javul a személyi állomány gyógyító-megelőző ellátásának lehetősége, létrejönnek az általános orvosi ellátásnak fokozatosan *általános szakorvosi szintre* emelési (a korszerű és helyi viszonylatban is jól kihasználható gyógydiagnosztikai, terápiás eszközök alkalmazási) feltételei, mind a laktanyában, mind a helyőrségben (kisebb – 20–25 km-es – körzetben) elhelyezett alakulatokat, kislétszámú alegységeket, szerveket érintően.

Az LHTP-rendszer kialakítása a vezetés, irányítás új módszereinek kifejlesztését igényli az előljáró szervek részéről is. E vonatkozásban megfelelő törekvések jelei tapasztalhatók, azonban a teljeskörű számbavétel csak a rendszer további kiterjesztésével, általánossá válásával történhet meg minden szinten. Több kezdeti probléma volt tapasztalható olyan laktanya esetében, amelynél az alakulatok egymástól eltérő előljárói alárendeltségi viszonyban állnak. Ilyen esetekben fokozott figyelmet kell fordítani az előljáró szervek közötti együttműködésre, az LHTP-t érintő feladatok közös összehangolására mind parancsnoki, mind szakmai vonatkozásban.

Az LHTP-rendszerben megnövekedtek, bonyolultabbá váltak mind az

LPK-, mind az LPK HTPH-vezetés, -irányítás feladatai, növekedett a személyükre háruló felelősség, gond. Az LPK-i funkció ellátásának szervezeti feltételeit illetően problémák mutatkoznak, ahol ezt a beosztást zászlóalj szintű parancsnokok töltik be. Indokoltnak tartjuk azt is, hogy ilyen esetekben az LKP-funkcióhoz fűződő parancsnoki szintet, jog- és hatáskört ezredparancsnokira célszerű növelni, egyéb tekintetben is méltányolni a funkció ellátásával kapcsolatos terheltséget, felelősséget.

Indokoltnak tartjuk az LPK HTPH-ekre háruló megnövekedett szervező, irányító, ellenőrző feladatok megoldásához a megfelelő szervezeti feltételek biztosítását. Jelenleg ezen a téren található a szervezeti struktúra legszűkebb keresztmetszete, amely az összevonással egyáltalán nem bővült.

Az alakulatoknál visszahagyott PK HTPH-k általában az elvárásoknak megfelelően oldják meg azokat a feladatokat, amelyek az új körülmények között személyükre hárulnak. Általános tapasztalat azonban, hogy ezek a feladatok munkaidejüknek mintegy 25–30%-át köti le, szabad kapacitásukban a parancsnokok más (nem hadtáp) jellegű feladatok ellátásával foglalkoztatják őket. (Ezek között sajnos olyanok is vannak, amelyek sértőleg hatnak PK-helyettesi mivoltukra.) Meggondolás tárgyát kell képezze személyüknek fokozottabb és szervezett formában történő bevonása az LHTP tevékenységével kapcsolatos szervező, irányító, ellenőrző feladatok megoldásába.

Az LHTP szervezetébe be nem vont, visszahagyott hadtáp személyi állomány foglalkoztatásáról az alakulatparancsnokok és PK HTPH-k gondoskodtak. Egyrészüket az LHTP-nál mutatkozó szervezeti feszültségek feloldása érdekében helyileg időszakosan vagy tartósan vezényelték az LHTP-hez. Ilyen értelemben a gyakorlati élet is tovább szelektálta az állományarányokat, így ténylegesen is kimutatható az alakulatoknál visszahagyható létszám. A továbbiakban alakulatonként külön-külön vizsgálendő a visszahagyás szükségessége, az esetleges keretcsökkentés, átcsoportosítás lehetősége, a napi feladatok ellátását, illetve a HKSZ-, „M”-készség biztosításának követelményét figyelembe véve.

V.

A kísérleti rendszer továbbfejlesztése

A kísérlet összegezett tapasztalatai, a lefolytatott vizsgálatok megállapításai alapján úgy ítélték meg, hogy a kijelölt laktanyákban, a csapathadtápok személyi állományának célszerű összevonásával kialakított és megszervezett LHTP-rendszer alapjaiban megfelel a felső vezetés által meghatározott követelményeknek, illetve annak megfelelő irányban fejlődik, megszilárdulásuk, teljes körű kibontakozásuk hatékonyan fogja szolgálni az alakulatok harc-készségének, „M”-készségének, felkészítésének, hadtápbiztosítását, valamint a laktanyai tevékenység, a személyi állomány élet- és munkakörülményei, hadtáp anyagi, egészségügyi ellátását, kiszolgálását. Megítélésünk szerint a szerzett alapvetően pozitív tapasztalatok – a még meglévő, a rendszer továbbfejlesztése keretében megoldható, kiküszöbölhető fogyatékoságok figyelembevételével – összességében megfelelő bázisul szolgálnak a végleges rendszerbe állításhoz szükséges felső szintű döntés alapos előkészítéséhez.

A kísérleti rendszer továbbfejlesztése érdekében a fő figyelmet az alábbi főbb kérdésekre indokolt fordítani:

- az LHTP-nak a katonai igazgatás, a csapatvezetés, -irányítás rendszerébe illesztése, továbbá a pártpolitikai és mozgalmi szervek, valamint a kapcsolódó többi szakágazatok rendszerével való összhang, kapcsolat megteremtése;
- a háborús szervezeti és működési rendre való gyors és zökkenőmentes átállítás feltételeinek további javítása;
- a parancsnoki vezetés, jog- és hatáskör megfelelő érvényesülési feltételeinek biztosítása;
- az LHTP szervezeti struktúrájának, valamint
- a gazdálkodás rendjére kialakított szabályozás tökéletesítése.